

A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KÉT KÖZPONTI DOKUMENTÁCIÓS INTÉZMÉNYÉNEK MEZŐGAZDASÁGGAL KAPCSOLATOS FELADATAI

Herpay Balázné dr.

MÉM Információs Központ

ENSZ ösztöndíjjal módomban volt a közelmúltban egy hónapot az NSZK-ban tölteni és az ottani mezőgazdasági, kertészeti információs munkát tanulmányozni. Ennek kapcsán ismerkedtem meg a Frankfurt am Mainban székelő *Institut für Dokumentationswesen* és a *Zentralstelle für Maschinelle Dokumentation* mezőgazdasági vonatkozású munkájával.

A két intézményt közös ultramodern épületegyüttesben helyezték el Frankfurt Niederrad nevű új városrészében, ahol csak irodaházak találhatók.

Bár az épületek szépek, a legújabb technikával felszereltek, kényelmesek és köztük gondozott, nagy zöldterületeket létesítettek, mégis szokatlan volt ez a városrendezési koncepció. (Nemcsak a külföldinek, hanem az ott dolgozóknak is szokatlan, – s mint ők mondják – nem szeretik, elidegenítőnek tartják az irodavárost.)

Az *Institut für Dokumentationswesen (IDW)* munkájából a mezőgazdasági részleg feladatkörébe volt alkalmas tekinteni. E munka három fő részre osztható:

1. Az IDW képviseli az NSZK-t mezőgazdasági dokumentációs ügyekben, az *Agricultural Working Group (AWG)* munkájában, s az IDW képviselője ugyanakkor az AWG elnöke. Az AWG az Európai Gazdasági Közösség (EGK) tudományos műszaki tájékoztatással foglalkozó bizottságának (*Committee for Information and Documentation in Science and Technology, CIDST*) mezőgazdasági munkacsoportja. Feladatai közé tartozik e munka továbbfejlesztése az EGK-ban, valamint a képviselőt a nemzetközi szervezetekben, pl. a *FAO-ban* (Food and Agricultural Organisation). Az AWG fejleszti az *AGREP-et* (Permanent Inventory of Agricultural Research Projects in the European Communities) és a *VETEC-et* (a Közös piaci országok állategészségügyi hálózati információs rendszere) az EGK-ban. További feladatként szervezi az *EURADIS-t* (European Agricultural Documentation and Information System), amely az EGK

országainak egységes mezőgazdasági dokumentációs-információs rendszere lesz.

Az AWG közreműködik a *FAO AGRIS* (International Information System for the Agricultural Sciences and Technology) rendszerének fejlesztésében is. Ennek ismertetése azonban meghaladja e tanulmány kereteit.

Az AGREP dolgozza fel az EGK országaiban folyó *mezőgazdasági kutatásokat, és jegyzékeket ad közre róluk*. A kiadvány négy kötetből áll: az első a bibliográfiai adatokat és a kutatók jegyzékét tartalmazza, a második azoknak az intézményeknek a nevét, ahol a kutatás folyik, a harmadik tárgyszavas, a negyedik pedig KWOC index. 1975 folyamán 25 ezer kutatási témát gyűjtöttek össze és évi ötezres növekedéssel számolnak.

Az állatorvostudományban az EGK szintű *információs együttműködést (VETEC)* készítik elő. Ez azonkívül, hogy közös számítógépes adatbankot hoznak létre, modellként szolgál az ilyen jellegű szolgáltatások indításához más területeken. Egy több nyelvű, állatorvostudományi szótár szerkesztése is folyik.

Ezenkívül tervezik az egész mezőgazdaságra vonatkozó, több nyelvű szótár szerkesztését, amit a más tudományágak szakértőivel szorosan együttműködve végeznek.

Az AWG szerkesztette – nagymértékben támaszkodva az IDW-re és a FAO szakértői csoportra – a *Survey of the World Agricultural Documentation Services* c. kiadványt, amely 41 ország mezőgazdasági és mezőgazdasági-dokumentációs intézményeit ismerteti. E felmérés szerint 121 indexelő és 230 referáló szolgáltatás működik a mezőgazdaságban, és ezek 632 ezer címet, illetve 1 millió 137 ezer referátumot adnak közre évente.

2. A fenti munkálatokhoz szükséges *több nyelvű tezaurusz* munkálatai is megindultak a CIDST orvosi és műszaki munkacsoportjával együttműködve.

3. Az NSZK-ban kilenc tudományterületen épül ki egymással és a nemzetközi rendszerekkel kompatibilis dokumentációs és információs rendszer. Ezek szervezése és segítése az IDW feladata. A mezőgazdaságban az információs rendszer létrehozása során elsőrendű feladat nagy adatbankok szervezése. A *ZAID (Zentralstelle für Agrardokumentation und Information)* adatbankján kívül folyamatban van egy nagy számítógépes *génbank* létrehozása Braunschweig-Völkenrodeban, egy *takarmányozási központi adatbank* létesítése Stuttgart-Hohenheimben és egy *élelmiszertartósítási adatbank* kiépítése Karlsruheban.

* * *

Az IDW felelős az NSZK-ban folyó információs munka összefogásáért, módszertani irányításáért és az információs szakemberek képzéséért, a *Zentralstelle für Maschinelle Dokumentation (ZMD)* pedig az információs munka gépesítéséért.

A ZMD megalakulása során az Institut für Dokumentationswesenből vált ki 1969-ben. A Max Planck Társaság felügyelete alá tartozó, a szövetségi kormány és a tartományi kormányok által finanszírozott intézmény feladata, hogy az információs szakintézményekkel együttműködve *kutató és fejlesztő munkákat végezzen* (illetve azok végzését módszertanilag és anyagilag támogassa) elsősorban az elektronikus adatfeldolgozásban, keresésben és adatbankok felépítésében. Feladatkörébe tartozik az oktatásban és továbbképzésben való részvétel is.

Az intézmény saját számítógépparkkal (*IBM 370-145/768/K és IBM 1460/164*), az ezekhez kapcsolódó perifériák berendezésekkel, konvertálókkal és egy *Linotype-Linotron 505 B* fényzedő-berendezéssel rendelkezik. A számítóközpont két műszakban dolgozik; a lyukszalagok készítését 95%-ban házon kívül, erre specializált kereskedelmi vállalattal végeztetik.

A tanulmányút egyik célja volt a *Food Science and Technology Abstracts (FSTA)* c. nemzetközi élelmiszeripari referálólap szerkesztésének és kiadásának megismerése. (A kiadvány tapasztalatairól *E. Mann* a *TMT* 1976. 6. számában tanulmányban számolt be.)

Az *IFIS (International Food Information Service)*, amelynek keretében az FSTA készül, jól szervezett, képzett szakemberekből álló foglalkoztatott dokumentációs intézmény; *a kiadvány az egyik legjobb mezőgazdasági és élelmiszeripari referálólap*. Sikerében közrejátszott a szakterület fontossága, a jó nemzetközi együttműködés, a közreműködők megfelelő kiválasztása és az alapos előkészítés, amely több éven át megelőzte a szolgáltatás megindítását. Az előkészítés mintegy hét évig tartott és ez idő alatt az anyagiak megszerzése mellett a szakterület ellátására vonatkozó nagyon alapos felmérést, piackutatást és elemzést végeztek.

Az FSTA előállítása – a számítógéppel végzett műszaki szerkesztés, az indexek és a kumulált indexek előállítása, a tördelés, a korrektúra és a fényzedőgéppel való nyomdakész szedés – a ZMD feladata. A nyomdai előkészítéssel egyidejűleg építik az FSTA adatbankot, amelyből a megrendelhető mágnesszalagok is készülnek.

Az FSTA programja és előállítási módja modellként szerepel a ZMD-ben. Hosszú előkészítő munka és többszöri átdolgozás, korszerűsítés után érték el a mai eredményt. *Évente mintegy 16 ezer tételt dolgoznak fel*, s minden számhoz szerzői és tárgyszavas indexet készítenek. Jelenleg 5–6 hónap szükséges az eredeti publikáció megjelenésétől számítva ahhoz, hogy az információ nyomtatásban vagy mágnesszalagon hozzáférhető legyen. Az adatbank ezzel párhuzamosan készül. A nyomtatott kiadvány 1400 példányban, a mágnesszalag 14 példányban készül 10 ország intézményei részére.

Az adatbankból a keresett információkat a ZMD munkatársai *képernyős terminálra* hívhatják le. Az adatbankot a Karlsruhei Élelmizstudományi Intézet on-line rendszerben használja.

A szoros határidőkkel dolgozó szolgáltatás aprólékosan kidolgozott program szerint készül. Az egyes rész-munkák napokra, sőt órákra vannak ütemezve.

A kiadvány megjelenítésének előkészítése teljes egészében állami, alapítványi stb. támogatásból történt, és az 1000 példány eléréseig, 1975-ig – tehát a megindulástól számított 7 éven át – részlegesen támogatott volt. Ezután a kiadvány *önfenntartóvá vált*.

Mind az IDW, mind a ZMD költségvetésből gazdálkodó és nem profitra dolgozó intézmény. *Fenntartásuk célja a feladatkörükbe vágó tevékenység fejlesztése* egyrészt saját intézményük kereteiben, másrészt a módszertani segítségre és fejlesztési támogatásra szoruló intézményekkel együtt. Ezért költségvetésük egy részét más dokumentációs intézmények fejlesztésére fordítják.

További feladatuk *a nemzetközi szolgáltatásokban való részvétel*. Az ehhez szükséges anyagi erőforrást szintén a szövetségi és az egyes tartományi költségvetések adják. Munkamódszerekre jellemző, hogy a módszertani és anyagi segítséget addig adják egy-egy szolgáltatásnak, amíg az önfenntartóvá nem válik. Ekkor általában átadják a szolgáltatást annak a szervnek, amellyel közösen készítették elő a vállalkozást. Így folyamatosan felszabadul kapacitásuk további fejlesztési feladatok ellátására.

Az FSTA-nak és mágnesszalagjainak felhasználói köre még eléggé szűk. A kiadvány évi előfizetési díja 850 DM, a mágnesszalagé 7 ezer DM. Másodlagos szolgáltatások esetén a profilszerkesztésre és a felhasználókkal való kapcsolattartásra a számítások szerint 1–2 kvalifikált és függetlenített munkatárs szükséges.

Kísérleti célra is adnak szalagot, 1 db ára 300 DM. A szalagok 1976-tól INIS/AGRIS formátumban is kaphatók.

Az elképzelések szerint a jövőben, ha lassan is, bővül a szalagot használók köre. Az IFIS ugyanis egyelőre *nem korlátozza a felhasználás módját* (csak annyiban, hogy a szalag a hálózatban továbbszolgáltatásra nem használható). Ez lehetőséget ad a felhasználónak kísérletezésre, pl. arra, hogy saját adatbankjába beépítse az FSTA anyagát és a mágnesszalagon alapuló másodlagos szolgáltatásokat hozzon létre.

Az FSTA szalagok együtt használhatók a CAC, INIS és INSPEC adattárakkal. Svédországban a Royal Institute of Technology könyvtára szelektív információterjesztést végez az FSTA szalag alapján, az USA-ban és Dániában is van már hasonló másodlagos felhasználás.

Az IFIS, illetve az FSTA tapasztalatai kedvezőek. Példaként szolgálhat ez a vállalkozás a jó nemzetközi együttműködésre és munkamegosztásra, továbbá annak tervezésére is.

A ZMD-ben egy nagyon érdekes berendezést ismertettek: a *GIER DATAPOINT 2200*-at. Ez a berendezés lyukszalag helyett kazettás mágnesszalagra vagy mágneslemezre veszi fel az adatokat. A géphez adattároló és képernyős monitor tartozik. A mágnesszalagok és lemezek anyaga közvetlenül nem táplálható számítógépbe, de konverter is tartozik a berendezéshez. A ZMD véleménye szerint saját számítógéppel nem rendelkező, de gépesítést igénylő és számítógépidőt csak esetenként bérlő intézmények számára az ilyen jellegű berendezések jelentik a jövő útját a lyukszalag automaták helyett (a bieleföldi Egyetemi Könyvtár pl. már 10 db-ot üzemeltet).

Az NSZK mezőgazdaságában és élelmiszeriparában a ZMD közreműködésével két adatbank épül. Az egyik a *Datenbank Ernährungswissenschaften* (táplálkozástudományi adatbank), amely 1976-ban 218 ezer címet tartalmazott; ennek évi növekedése 15 ezer cím volt. Inputja három részből: a Nutrition Abstracts (1953–), a Max Planck Institut für Ernährungsphysiologie, Dortmund (1965–) és a Dokumentationsstelle am Institut für Ernährungswissenschaft, Giessen (1965–) anyagából tevődik össze. Ez az adatbank, amelyet a ZMD a giesseni intézménnyel közösen épít, 1976-ban 257 kérdésre adott választ.

A *Datenbank Lebensmittelwissenschaft* (élelmiszer-tudományi adatbank) 1976-ban 126 ezer címet tartalmazott. Inputja az FSTA, s így nyomtatott formában is megjelenik. E munkában közreműködik a Bundesforschungsanstalt für Ernährung, Karlsruhe.

Irodalom

HERPAY Balázsné: Útjelentés a nagy-britanniai tanulmányútról. Bp. 1968. 11p. Kézirat.

HERPAY Balázsné: Útjelentés az NSZK tanulmányútról. Bp. 1976. 16 p. Kézirat.

MANN, E.: A nemzetközi élelmiszertudományi információszolgáltatás első hét éve. = Tudományos és Műszaki Tájékoztató, 23. évf. 6. sz. 1976. p. 246–252.

SCHÜTZSACK, U.: IFIS. An international information system for food science. Frankfurt/Main, 1974. 88 p. Kézirat.

HERPAY, É.: A Német Szövetségi Köztársaság két központi dokumentációs intézményének mezőgazdasággal kapcsolatos feladatai

A szerző az Institut für Dokumentationswesen (IDW) és a Zentralstelle für Maschinelle Dokumentation (ZMD) mezőgazdasággal kapcsolatos tevékenységéről számol be. Ismerteti a ZMD tevékenységét a Food Science and Technology Abstracts című referálólappal és mágnesszalag előállításával kapcsolatban, továbbá az Európai Gazdasági Közösség keretében létrehozott, ill. tervezett új mezőgazdasági információs szolgáltatásokat.

* * *

Mrs. HERPAY, É.: Tasks of two central documentation institutes of the Federal Republic of Germany in agricultural information

The author gives an account on the activities in agricultural information of the Institut für Dokumenta-

tionswesen (IDW) and in the Zentralstelle für Maschinelle Dokumentation (ZMD). She describes their work associated with the editing of the abstracting journal and magnetic data base Food Science and Technology as well as new information services operating or planned within the European Economic Community.

* * *

ХЕРПАЙ, Э.: Задачи двух центральных документационных институтов ФРГ в области сельского хозяйства

Автором описывается деятельность Institut für Dokumentationswesen (IDW) и Zentralstelle für Maschinelle Dokumentation (ZMD), связанная с сельским хозяйством. Рассматриваются также деятельность ZMD по подготовке реферативного журнала „Food Science and Technology Abstracts” и магнитной ленты аналогичного названия, а также существующие и планируемые новые ви-

ды информационных услуг в рамках Европейского Экономического Сообщества.

* * *

Frau HERPAY, É.: Die Aufgaben der beiden zentralen Dokumentationstellen der Bundesrepublik Deutschland auf dem Gebiete der landwirtschaftlichen Information

Der Bericht behandelt die Tätigkeit des Institutes für Dokumentationswesen (IDW) und der Zentralstelle für

Maschinelle Dokumentation (ZMD) auf dem Gebiete der landwirtschaftlichen Information, sowie ihre Aufgaben in der Herstellung der Referatezeitschrift und des Magnetbanddienstes Food Science and Technology, sowie der im Rahmen der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft eingeführten oder geplanten Informationsdienstleistungen.

OMKDK KIADVÁNYOK

Az alábbi OMKDK kiadványok korlátozott példányban még kaphatók!

Módszertani Kiadványok sorozat

- HERPAY Balázné: A szakmai információk áramoltatása és az információszükséglet elemzése a mezőgazdaságban. 1975. 168 p. /MK 43. sz./ 45 Ft
- Szabadalmi tájékoztatás. 2. bőv. átdolg. kiad. 1978. 298 p. /MK 45. sz./ 70 Ft

A Tudományos Tájékoztatás Elmélete és Gyakorlata sorozat

- VÁSÁRHELYI PÁL: Gépesített szakirodalmi tájékoztatási rendszerek tervezése és szervezése. 1976. 106 p. /TTEGY 21. sz./ 27 Ft
- VÁSÁRHELYI PÁL: Gépesített tájékoztatási rendszerek egyes hatékonysági kérdései. 1977. 158 p. /TTEGY 22. sz./ 43 Ft
- MÁRKUS György: Orosz–magyar fordítástechnika. 1978. 165 p. /TTEGY 23. sz./ (Utánnomás készül) 43 Ft

Sorozaton kívüli kiadványok

- Magyarországi kutatóhelyek jegyzéke. 1974. 114 p. 144 Ft
- Tájékoztatás a szakmai tájékoztatásról. 2. bőv. kiad. 1977. 192 p. 100 Ft
- SZABÓ László: A kiskereskedelmi vállalatok piaci információs rendszere. 1977. 470 p. 126 Ft

Fenti kiadványokat az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ Kereskedelmi Igazgatóságánál lehet megrendelni (Budapest, Pf. 12. 1428). A megrendeléseket beérkezésük sorrendjében elégitik ki.